

Date: 9th December-2025

SHAXSNING MUSTAQIL FIKRLASH QOBILIYATIDA TA'LIMNING O'RNI
MAVZUSIDAGI MULOHAZALARI

Sherova Saboxat Polonnazarovna

Osiyo xalqaro universiteti

pedagogika yonalishi I-bosqich magistranti

Zamonaviy davrda jamiyatning intellektual rivoji, innovatsion fikrlar va yangilik yaratishga bo'lgan ehtiyoj shaxsning mustaqil fikrlashi bilan chambarchas bog'liqdir. Mustaqil fikrlash — bu ma'lumotni tanqidiy tahlil qilish, muqobil yechimlarni izlash, o'z pozitsiyasini shakllantirish va uni asoslab bera olish qobiliyatidir. Ushbu sifatning shakllanishida ta'lim tizimi — ayniqsa maktab, kollej va oliy ta'lim muassasalaridagi pedagogik jarayon hal qiluvchi o'rin tutadi. Chunki ta'lim shaxsning bilim olishgina emas, balki fikrlash madaniyatini shakllantirish, ijodiy va tanqidiy yondashuvni rivojlantirish vazifasini ham bajaradi.

Ta'limning mustaqil fikrlashni shakllantirishdagi asosiy vazifalari

1. Bilimlarni izchil va tizimli ravishda berish

Mustaqil fikrlash uchun shaxsda ma'lum bilimlar zaxirasi bo'lishi lozim. Ta'lim jarayoni o'quvchiga faktlarni yodlash emas, balki ularni tahlil qilish, solishtirish, umumlashtirish va xulosa chiqarishga o'rgatadi. Tizimli bilimga ega bo'lgan o'quvchi yangi vaziyatlarda yangicha fikrlay oladi.

2. Tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirish

Interaktiv usullar, bahs-munozaralar, savol-javoblar, muammoli vaziyatlar tanqidiy fikrlashni kuchaytiradi. O'quvchi ma'lumotni tashqi ko'rinishiga qarab emas, balki uning mazmuni va dalillar asosida baholashga o'rganadi.

3. Mustaqil izlanish va ijodkorlikni qo'llab-quvvatlash

Zamonaviy ta'limda loyihaviy ishlar, tadqiqot topshiriqlari, internet manbalari bilan ishlash, eksperimentlar o'tkazish kabi faoliyatlar o'quvchini izlanishga undaydi. Bu jarayon o'z-o'zidan mustaqil fikrlashni shakllantiradi.

4. Axborot madaniyatini rivojlantirish

Raqamli texnologiyalar davrida ma'lumotni qabul qilish, saralash va tahlil qilish qobiliyati asosiy kompetensiyalardan biriga aylandi. Ta'lim jarayonida axborot bilan ishlash ko'nikmalari shakllanadi — bu esa mustaqil fikrni rivojlantirishning muhim omilidir.

5. Shaxsga yo'naltirilgan ta'lim

Har bir o'quvchining qiziqishi, qobiliyati, fikrlash uslubi turlicha. Shaxsga yo'naltirilgan ta'limda o'qituvchi o'quvchining individual imkoniyatlarini hisobga olib, uning fikrlash jarayonini rag'batlantiradi. Natijada shaxs o'z fikrini shakllantirishda erkinlikka ega bo'ladi.

Pedagogning roli

Pedagog mustaqil fikrlashni rivojlantirishda asosiy figuralardan biridir. U: savol berishga undaydi;

Date: 9th December-2025

fikrlash jarayoniga yo‘naltiradi;
o‘quvchini fikr bildirishga rag‘batlantiradi;
muammoli vaziyatlar yaratadi;
izlanish va tajriba qilish imkonini beradi;
o‘quvchini fikrini hurmat qiladi.

O‘qituvchi buyruqbozlik asosidagi yondashuvdan voz kechib, hamkorlikka asoslangan muloqotni yo‘lga qo‘ysa, o‘quvchi o‘z fikrining qadriga yetadi va mustaqil qaror qabul qilishni o‘rganadi.

Faol ta’lim metodlarining ahamiyati

Ta’limning faol metodlari — klasterlar, debatlar, loyiha usuli, “aqliy hujum”, tahliliy mashqlar, rolly o‘yinlar, keys-stadi — o‘quvchilarda mustaqil fikrlash qobiliyatini kuchli rivojlantiradi. Bu metodlar o‘quvchini jarayonning passiv kuzatuvchisi emas, balki faol ishtirokchiga aylantiradi. Faol metodlar orqali o‘quvchi:

muammolarni mustaqil yechadi,
qaror qabul qiladi,
mas’uliyatni his qiladi,
ijodiy fikrlaydi,
jamoada ishlashni o‘rganadi.

Raqamli ta’limning yangi imkoniyatlari

Raqamli texnologiyalar o‘quvchilarga mustaqil izlanish, onlayn manbalar bilan ishlash, turli mavzularda tahlil o‘tkazish, ilmiy ma’lumotlarni taqqoslash imkonini beradi. Onlayn kutubxonalar, elektron darslar, videoma’ruzalar

Shaxsning mustaqil fikrlash qobiliyatini rivojlantirish — zamonaviy ta’limning eng muhim maqsadlaridan biridir. Ta’lim jarayonida bilim berish bilan birga, fikrlash madaniyati, tahlil qilish, muammolarni mustaqil yechish va ijodiy yondashuvni shakllantirish alohida ahamiyatga ega. Mustaqil fikrlay oladigan shaxs — jamiyat taraqqiyoti, innovatsiyalar va ilg‘or g‘oyalar asoschisi bo‘lib yetishadi. Shu bois ta’lim tizimi o‘quvchini tayyor bilim oluvchiga emas, balki bilim yaratuvchiga aylantirishga qaratilgan bo‘lishi zarur.

ADABIYOTLAR RO‘YXATI :

1. Abdullayeva, Q. Pedagogik tafakkur va ta’lim texnologiyalari. – Toshkent: Fan, 2020.
2. Qodirov, A. Mustaqil fikrlash va uni rivojlantirish metodlari. – Toshkent: O‘qituvchi, 2021.
3. Jo‘rayev, R. Pedagogika asoslari. – Toshkent: O‘qituvchi, 2020.
4. To‘raqulov, S. Yoshlar psixologiyasi. – Toshkent: Innovatsiya, 2021.

